

Лимар Ю.М.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної

та початкової освіти

Національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Непоп Ю.М., студентка магістратури

Національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРУПОВОЇ ТА ПАРНОЇ РОБОТИ

УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах реформування освіти в Україні великих змін зазнає початкова освіта. Нова українська школа спрямована на підвищення рівня активності та самостійності, розвитку творчого потенціалу молодших школярів в освітньому процесі.

Вирішенню цих завдань значно сприяє використання в освітньому процесі початкової школи групової та парної роботи. Це полегшує процес засвоєння учнями програмного матеріалу, підтримання інтересу до навчання, розвитку пізнавальної активності молодших школярів.

Мета дослідження: розкрити значення та особливості організації групової та парної роботи учнів початкової школи.

У процесі групової та парної роботи діти вчаться аналізувати інформацію, розподіляти обов'язки та планувати власну діяльність, самостійно виконувати різноманітні завдання, аргументовано висловлювати та відстоювати власну точку зору, приймати точку зору іншої людини та ін.

Варто зазначити, що у працях науковців немає чіткого визначення терміну «групова робота». Так, на думку В. Котова, групова робота полягає у спільних зусиллях учнів щодо вирішення поставлених учителем завдань, спільному плануванні роботи, обговоренні й виборі способів вирішення навчальних завдань, взаємодопомозі, співробітництві, самооцінці [1].

Педагоги рекомендують починати навчання учнів роботі у малих групах з роботи в парах. Її можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення навчального матеріалу, перевірки навчальних досягнень учнів та ін. Під час роботи в парах усі учні класу залучені до роботи: вони обговорюють певні питання, розмірковують, обмінюються ідеями, виконують завдання тощо. Цей вид роботи сприяє підготовці дітей до подальшої роботи в групах.

Структура групових занять за М. Виноградовим:

1. Вступна частина:

- а) постановка пізнавального завдання (проблемної ситуації);
- б) інструктаж щодо послідовності роботи;
- в) роздавання дидактичного матеріалу групам.

2. Групова робота:

- а) знайомство з матеріалом, планування роботи в групі;
- б) розподіл завдань всередині групи;
- в) індивідуальне виконання завдання;
- г) обговорення індивідуальних результатів роботи в групі;
- д) обговорення спільного завдання групи (зауваження, доповнення, уточнення, узагальнення);
- е) підбиття підсумків групового завдання.

3. Заключна частина:

- а) повідомлення про результати роботи в групах;
- б) аналіз виконання пізнавального завдання;
- в) загальний висновок про групову роботу і досягнення поставленого завдання (вирішення проблемної ситуації) [2].

Робота в групах забезпечує взаємодію між учнями. Учитель при цьому є організатором, координатором. Він пропонує завдання (бажано на вибір учнів), описує послідовність його виконання, разом з учнями бере участь в оцінюванні результатів діяльності групи. Під час роботи в групах учні вчаться співпрацювати, домовлятися, бути ініціативними, самостійними та

відповідальними. Кожен учень знає, що від його діяльності залежить загальний результат роботи групи, якість виконання поставленого перед нею завдання. Здебільшого оцінюється діяльність усієї групи, що сприяє розвитку самоконтролю та формуванню самооцінки школярів.

Важливо, щоб діти усвідомили, що успішність виконання завдання значною мірою залежить від їхнього вміння співпрацювати. Учитель має навчити учнів слухати, не перебивати; стримувати негативні емоції (злість, роздратування); толерантно критикувати товариша (не виявляти зверхності, не вживати образливих слів); лаконічно й зрозуміло висловлювати власну думку (продумати своє висловлення, використовувати оптимальний темп мовлення та силу голосу); під час звернення до співрозмовника демонструвати оптимальну позу для спілкування (голова повернена до співрозмовника, погляд в очі).

У більшості шкіл в одному класі навчається біля 30 учнів (переважно у містах, у селах їхня кількість менша). Тому під час організації роботи учнів у групах важливо спочатку об'єднати їх у групи. Для ефективної роботи в групах кількість її членів повинна бути не надто малою, і не надто великою (від 3 до 6 осіб).

Педагоги виділяють різні способи утворення груп, а саме: 1) за бажанням; 2) випадковим чином; 3) за певною ознакою; 4) за вибором «лідера» (капітана); 5) за вибором учителя [2].

Проаналізуємо переваги й недоліки вище перерахованих способів об'єднання дітей у групи.

Учитель може запропонувати учням за бажанням об'єднатися у групи за кількістю учасників. Учні об'єднуються за бажанням, що дає можливість працювати комфортно з емоційно близькими людьми. Цей спосіб можна використовувати, якщо вчитель добре знає клас, або коли діти лише навчаються працювати в групі й важливішим є процес, а не результат. Пізніше вчитель може запропонувати учням об'єднатися у трійки за бажанням, а потім за допомогою жеребкування об'єднати їх у більші групи. Недоліком такого способу є те, що учні весь час працюють з одними й тими самими учнями.

Група, сформована випадковим чином, характерна об'єднанням учнів, які за інших обставин не взаємодіють. Склад таких груп можна визначити шляхом жеребкування; об'єднання учнів, які сидять поряд (в одному ряді, в одній половині класу); за допомогою імпровізованих «фантів». Робота в такій групі сприяє розвитку у школярів здатності прилаштуватися до різних умов діяльності й до різних партнерів. Цей метод формування груп дуже корисний для навчання учнів співпрацювати. Недоліком такого способу формування груп є можливість виникнення стійкого протистояння або конфліктних ситуацій. У такому разі варто змінити склад групи.

Об'єднання учнів за певною ознакою, яку визначає вчитель або обраний учень, дозволяє організувати роботу дітей, які рідко взаємодіють один з одним, але ця спільна ознака згуртовує їх. Це може бути перша літера імені дитини (голосна-приголосна); пора року, якої народився учень; колір очей; наявність – відсутність домашніх тварин тощо.

Групу може обирати лідер, якого обирає вчитель (або клас колективно). Лідер може вийти до дошки і почергово назвати імена учнів, яких хоче взяти до своєї групи. Здебільшого школярі обирають тих однокласників, які справді здатні працювати й досягти високого результату. Хоча й симпатії тут також враховуються.

Учитель сам може створити групи (бажано на початкових етапах роботи). Він може об'єднати в групи учнів з приблизно однаковим рівнем навчальних досягнень (гомогенні групи), темпом роботи, інтелектуальними здібностями або створити рівні за силами групи, що складаються з учнів з різним рівнем навчальних досягнень (гетерогенні групи), роз'яснюючи їм визначені завдання. Робота учнів у гомогенних групах дозволяє учням виконувати завдання, які відповідають їхньому рівню. Однак робота в гетерогенних групах дозволяє учням ефективніше взаємодіяти: сильніші учні допомагають слабшим, слабші – прагнуть вдосконалюватися.

Ефективність організації групової роботи передусім залежить від емоційного клімату та психічного стану дітей, що сприяє взаєморозумінню

спільної діяльності й пов'язана із зацікавленістю та довірою всіх учасників взаємодії.

Також під час організації роботи учнів у групах важливим є зручне розташування меблів у класі (мобільні робочі місця, килимок тощо). Це дасть можливість учням вести діалог, під час якого бачити очі співрозмовника. Це сприяє залученню більшої кількості учнів до навчальної взаємодії.

Отже, підвищення якості освіти молодших школярів потребує від учителя переосмислення цінності особистісного розвитку, використання нових методів та форм роботи. Серед таких форм важливе місце належить парній та груповій роботі, організація якої на уроках у початковій школі сприяє залученню до роботи всіх учнів класу, глибшому засвоєнню ними навчального матеріалу, розвитку навичок співробітництва та комунікативних умінь.

Список використаних джерел

1. Котов В. Организация на уроках коллективной деятельности. Рязань, 1997. 100 с.
2. Лопуга О. О. Групові форми роботи як засіб розвитку пізнавальної активності та комунікативних умінь молодших школярів. URL : maryanivkaschool.klasna.com/ru/article/grupovi-formi-roboti-yak-zasib-rozvitku-piznavalno.html (дата звернення : 19.11.2018).
3. Нова українська школа : poradnik dla vchitelja / під заг. ред. Н. М. Бібік. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.